

2020Z14442

Inggezonden 31 juli 2020

Vragen van het lid Hijink (SP) aan de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport over onderzoek naar nut van mondkapjes

1. Wat is uw reactie op de stelling dat het Noorse onderzoek waar het Outbreak Management Team (OMT) zich op baseert deels achterhaald is? 1)

2. Wat vindt u ervan dat de auteur van het onderzoek zelf stelt dat op basis van zijn studie geen conclusies over het nut van mondkapjes kunnen worden getrokken? 2)

Het OMT baseert de adviezen op de verschillende (wetenschappelijke) inzichten en de huidige epidemiologische situatie in Nederland. Het betreffende Noorse onderzoek is daarbij betrokken. Het doet geen afbreuk aan de constatering dat er op dit moment een gebrek is aan eenduidig bewijs dat het verplicht gebruik van mondneuskapjes in de publieke ruimte in Nederland een positief gezondheidseffect heeft. Het OMT geeft aan dat een heroverweging mogelijk is als de epidemiologische situatie verandert of de inzichten veranderen.

3. Wat is uw reactie op een Belgische viroloog die stelt dat mondkapjes erg nuttig zijn om asymptomatische verspreiding tegen te gaan? 3)

Het OMT herbevestigt het standpunt dat het hanteren van anderhalve meter afstand de beste maatregel is om verspreiding van het virus tegen te gaan. Mondkapjes kunnen de anderhalve meter afstandregel nooit vervangen. Er is op dit moment een gebrek aan eenduidig bewijs dat het verplicht gebruik van mondneuskapjes in de publieke ruimte een positief gezondheidseffect heeft. Over de gedragseffecten van mondkapjes heeft het OMT aangegeven dat een mondkapjesplicht mogelijk een gedragsfunctie kan hebben bij het ondersteunen van de handhaving, maar ook dat de zorgen over toenemend onvoorzichtig gedrag niet kunnen worden weggenomen. Elk gebruik van mondkapjes vergt voorlichting en training. Er zijn geen empirische onderzoeksgegevens beschikbaar die betrekking hebben op gedrag van mensen tijdens een uitbraak/crisis. De experimenten die op 5 augustus starten in Amsterdam en Rotterdam kunnen bijdragen aan meer kennis over de gedragseffecten van het toepassen van mondkapjes in de praktijk.

4. Waarom wordt het nut van mondkapjes in het openbaar vervoer wel ingezien, maar vooralsnog niet op andere plekken, terwijl lang niet overal anderhalve meter afstand kan worden gehouden? 4)

Het hanteren van de anderhalve meter afstand regel blijft de beste maatregel om verspreiding van het virus tegen te gaan. In het openbaar vervoer is het praktisch onmogelijk om anderhalve meter afstand te bewaren. In de publieke ruimte is het (beter) mogelijk om anderhalve meter afstand te bewaren. Op veel plekken gaat dat goed. We zien ook dat niet alle mensen zich aan de afspraak houden en dat het op bepaalde plekken erg druk is en soms te druk om de anderhalve meter te hanteren. Daarom geven we veiligheidsregio's de ruimte om te experimenteren door nieuwe lokale maatregelen te treffen op specifieke locaties ten behoeve van gedragsbeïnvloeding. Een mondkapjesplicht in een bepaald gebied is daar een voorbeeld van. In Amsterdam en Rotterdam starten experimenten hiermee op 5 augustus. Uiteraard volgt het RIVM de bevindingen in die steden.

5. Wat vindt u ervan dat het OMT het onderzoek van de Gedragsunit van het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), dat stelt dat het dragen van een mondkapje er juist toe leidt dat andere mensen meer afstand houden en dat er geen bewijs is dat mensen met een mondkapje zelf minder fysieke afstand van anderen houden, 'artificeel' noemt met een 'geringe bewijskracht'? 5)

Met artificeel wordt bedoeld dat de gegevens niet in de reële praktijksetting zijn verzameld. Dit betekent dat we niet weten of mensen hetzelfde gedrag vertonen in de reële situatie: in de publieke ruimte, in grotere groepen, in de situatie dat mondkapjes 'gewend' zijn en in de situatie van een daadwerkelijke uitbraak van een virus. Deze notie acht ik relevant.

6. Waarom doet datzelfde OMT nog steeds een beroep op het argument van schijnveiligheid, terwijl er geen wetenschappelijke basis is voor deze claim en dit in de zorg juist tot gevaarlijke situaties heeft geleid? 6)

Het OMT geeft aan dat de zorgen over het risico op schijnveiligheid niet zijn weggenomen. Het is dus extra belangrijk om ons met elkaar te blijven aan de afspraak over anderhalve meter te houden. In situaties waar dit niet kan, kunnen mondkapjes een functie hebben in het tegengaan van verspreiding. Overigens moeten we wel een onderscheid maken tussen niet-medische mondkapjes buiten de zorg en de medische mondkapjes in de zorg. Tenslotte vragen we aandacht voor het juist gebruik van mondkapjes. We zien – ook in omliggende landen – dat verkeerd gebruik van mondkapjes veel voorkomt.

7. Kunt u reageren op de brief van vijf experts van 22 juli jl., waarin wordt gesteld dat er voldoende bewijs is voor de beschermende werking van mondkapjes? 5)

Het OMT geeft aan dat er een gering positief effect kan uitgaan van het verplicht gebruik van mondkapjes in de publieke ruimte. Deze werking neemt af als de kwaliteit van de mondkapjes afneemt. Ook het onjuist gebruik van mondkapjes doet afbreuk aan de beschermende werking. We zien – ook in omliggende landen – dat verkeerd gebruik van mondkapjes veel voorkomt. Het gebruik van mondkapjes kan het hanteren van de anderhalve meter afstand nooit vervangen. Mondkapjes bieden geen antwoord op de besmettingen die in huiselijke kring plaatsvinden. Mogelijk kan het (verplicht) gebruik van mondkapjes op locaties een positief effect hebben op gedrag en het handhaven van de anderhalve meter. Daarvoor is nog geen bewijs beschikbaar. De aangekondigde experimenten in Amsterdam en Rotterdam kunnen daarvoor relevante informatie opleveren.

8. Wat vindt u ervan dat de Wereldgezondheidsorganisatie en veel andere landen van mening zijn veranderd over het nut van mondkapjes? Kunt u toelichten waar dit voortschrijdend inzicht vandaan kwam?

Wereldwijd deelt men de opvatting dat het houden van afstand de kern is van het tegengaan van verspreiding van het virus. Daarnaast hanteren landen aanvullend beleid om verspreiding van het virus tegen te gaan. Ook daar zien we vaak een situatie-specifieke en regionale aanpak, waaronder de inzet van mondkapjesplicht. Deze maatregelen zijn vaak gericht op gedragsbeïnvloeding (zoals bij crowdmanagement). Er zijn op dit moment geen empirische studies bekend die een aantoonbaar effect op gezondheid en tegengaan van verspreiding van het virus aantonen.

9. In hoeverre horen mondkapjes bij een indamstrategie volgens u? Kunt u uw antwoord toelichten?

Zie antwoorden op vragen 1 tot en met 8.

10. Kunt u reageren op de constatering dat experimenteren met mondkapjes, zoals nu wordt gedaan, tegen de grondwet ingaat en er een parlementaire wet nodig is voor een mondkapjesplicht? 6)

De voorzitters van de Veiligheidsregio's krijgen de ruimte om binnen hun bevoegdheid lokaal maatwerk te leveren. Een experiment met mondkapjes valt hierbinnen. Uiteraard doen ze dat dat binnen de kaders geldende wetgeving, waaronder de Grondwet. Het verplichten van een mondkapje is een beperking van een grondrecht en dient formeel een wettelijke basis te hebben. Gelet op de uitzonderlijke situatie waarin we ons bevinden is geaccepteerd dat de beperking van grondrechten tijdelijk via noodverordeningen mogelijk is. Mede met het oog hierop heeft het kabinet het wetsvoorstel Tijdelijke wet maatregelen covid-19 ingediend.

11. Kunt u deze vragen beantwoorden voor het debat over de ontwikkelingen rondom het coronavirus van 12 augustus? Ja.

1) EenVandaag, 30 juli 2020, 'Noors mondkapjesonderzoek waar RIVM zich op baseert, is deels achterhaald' (<https://eenvandaag.avrotros.nl/item/noors-mondkapjesonderzoek-waar-rivm-zich-op-baseert-is-deels-achterhaald/>).

2) Nieuwsuur, 30 juli 2020, 'Onderzoeker: studie die Van Dissel noemde is onduidelijk over nut mondkapjes' (<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2342344-onderzoeker-studie-die-van-dissel-noemde-is-onduidelijk-over-nutmondkapjes.html>).

3) OMT, 28 juli 2020, Advies 73e OMT COVID-19

(<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brieven/2020/07/28/advies-73e-omt-covid-19>).

4) Nieuwsuur, 16 juli 2020, 'RIVM-richtlijnen ouderenzorg hadden magere wetenschappelijke basis' (<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2340867-rivm-richtlijnen-ouderenzorg-hadden-magerewetenschappelijke-basis.html>).

5) Nieuwsuur, 23 juli 2020, 'Experts waarschuwen kabinet: neem binnen drie dagen nieuwe maatregelen'

(<https://nos.nl/nieuwsuur/artikel/2341651-experts-waarschuwen-kabinet-neem-binnen-drie-dagen-nieuwemaatregelen.html>).

6) RTL Nieuws, 29 juli 2020, 'Mondkapjesplicht mag helemaal niet, ook niet als experiment'

(<https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/5174259/mondkapjesplicht-mag-niet-staatsrecht-wimvoermans>).